

Əliyusif MƏMMƏDOV
Bakı Dövlət Universiteti
Bibliografiyaşünashq kafedrasının
baş müəllimi

HƏYATINI ELMƏ, TƏDRİSƏ HƏSR ETMİŞ İNSAN

Həyatda hər bir kəsin öz taleyi var. Bu tale, qismət insanı istəsə də, istəməsə də müəyyən istiqamətə yönəldir, harasa, hansı məqamasa aparıb çıxarır. Bəzən tale insanı hansı səmtəyə aparır, harasa cəlb edir. Bu yol, çıxır isə insanın ürəyindən olmur - o taleyin bu müəyyən hökmündən qaçmağa çalışır, özünü bu dünyada dustaq kimi hiss edir. Bəzən mübarizə aparır, bəzən isə təslim olub özünü bu gözəgörünməz axara təslim edir. Allah bizi pis qismətdən hiş etsin! Bəzən isə insan öz taleyində həm də öz səadətini tapır. Çünki, onun qarşısında açılan yollar, uzanan çıxırlar və uzaqdan görünən hədəf onun arzusu, istəyi ilə həmahəng olur. Belə olduqda insan daha ürəkli, cəsəətli olur. Hədəfə doğru hər addım ona qətrə-qətrə xoşbəxtlik bəxş edir. Belə adamlara qibtə etməyə, onlara həsəd aparmağa dəyər. Alın yazısı, taleyi öz ürəyinin istəklərilə həmahəng olan belə xoşbəxt insanlardan biri də professor Abuzər müəllim Xələfovdur.

Mən hesab edərim ki, bu daxili bitkinliyin, bu bütövlüyün binasını onun üzərində göz açdığı qədim Azərbaycan yurdu, ulu Göycədə qoyulub. Hər qayası, hər daşı xalqımızın tarixinin rəmzi olan bu torpaqdakı mənəvi potensial çox ehtimal ki, bizim doğma müəllimimizin bir şəxsiyyət kimi inkişafının ilk pilləsi olmuşdur. Bu torpağa məxsus daxili mədəniyyət, sözə, elmə verilən yüksək qiymət gənc Abuzəri o, ahənruba kimi cəlb edərək Azərbaycana ali elm-təhsil ocağına Azərbaycan Dövlət Universitetinə gətir-

mişdi. Burada, Universitetin Filologiya fakültəsində düş-
düyü mənəvi uyğunluq, paklıq, biliyə, elmə pərəstiş, yüksək
mənəvi amalları hər şeydən uca tutan mühit Abuzər
müəllimin mənəvi kredosu ilə həmahəng oldu. Məmməd
Arif Dadaşzadə, Mir Cəlal Paşayev, Həmid Araslı, Feyzulla
Qasımzadə, Abbas Zamanov kimi əvəzsiz alim və
pedaqoqlardan dərs alan Abuzər müəllim onlardan təkcə
biliyi, elmi əxz etməyib, həyata bu kamil, nəcib insanların
gözü ilə baxmağı, həyata onların mizanı ilə qiymət verməyi,
insanları onların meyarı ilə qiymətləndirməyi öyrənib.
Bildiyimiz kimi həmin şəxsiyyətlər bilik, elm, mədəniyyət,
bəşərə aid nəcib hər nə varsa bütün bunların xəzinəsi olan
kitaba yüksək qiymət vermişlər. Məhz bu qiymət, bu
yanışma Abuzər müəllim üçün də ülgü, örnək olmuş və öz
ömür yolunu bəşər inkişafının vacib ünsürü olan kitaba,
onun cəmiyyət üçün müyəssərliyini təmin edən müəssisə
mən hətta deyərdim ki, məbəd olan kitabxanalara həsr
etməyində həlledici amil olmuşdur.

Abuzər müəllimin sonrakı həyat yolu onun milləti-
mizin həmin örnək ziyahlarından əxz etdiyi fəlsəfənin,
qayənin davam etdirməyə həsr etdirmişdir. Başqa sözlə o
örneklərdən nümunə götürərək özü də örnək səviyyəsinə
yüksəlmişdir. Məhz öz xalqının gələcəyi, inkişafı, bu millətin
savadının, mədəniyyətinin vacib şərti olan kitabxanaların
inkişafı yolunda əlindən gələni etmək arzusu ona bu sahəni
Universitetin müstəqil bir fakültəsi kimi formalaşması
yolunda ardıcıl iş, məqsədyönlü fəaliyyət üçün qüvvə
vermişdir. Abuzər müəllimin bu istiqamətdə uzun illər
fəaliyyəti nəhayət ki, öz bəhrəsini vermiş və 1962-ci ildə
kitabxanaçılıq fakültəsi müstəqil fakültə kimi öz ömür
yolunu başlamışdır. Abuzər müəllim bu fakültənin ilk
dekanı olmuşdur və onun ətrafındakı çiyin yoldaşlarının,
həmkarların, ixtisas fənlərini tədris edən pedaqoji kol-
lektivin üzvlərinin əksəriyyəti məhz bir vaxtlar tələbə kimi
Abuzər müəllimin yetirmələri olan şəxslər olmuşlar.

1962-ci ildən başlayaraq 25 il ərzində kitabxanaçılıq
fakültəsinə rəhbərlik etmiş Abuzər müəllim öz davamçıları,
yetirmələrinin köməyi ilə fakültənin, Universitetin nüfuzlu,
yüksək elmi-pedaqoji səviyyəyə malik fakültələrindən biri
səviyyəsinə yüksəlməsinə nail olmuşdur. Bu səviyyə ilk
növbədə fakültədə yüksək səviyyəli elmi-pedaqoji kollekti-
vin formalaşdırılması ilə səciyyələnir. Bu fakültədə ixtisas
fənlərindən dərs deyən müəllimlərin əksəriyyəti ya Abuzər
müəllimin tələbəsi olmuş, ya da onun rəhbərliyi ilə disser-
tasiya müdafiə etmişlər.

Kitabxanaçılıq fakültəsinin yüksək elmi səviyyəli
fakültə kimi formalaşmasına şərait yaratmış bir amil burada
tətbiq edilən tədris proqramı və tədris edilən fənlərin elmi-
praktik səviyyəsi olmuşdur. Abuzər müəllimin təşəbbüsçü
ilə o zaman ittifaqın kitabxanaçılıq fakültəsində tətbiq
edilən tədris proqramı yaradıcı işində təhlil edilmiş və
ADU-nun spesifik tələbləri nəzərə alaraq aparıcı tədris
proqramı tərtib etmişdir. Məhz bu yüksək tələbkarlıq,
ardıcıl, məqsədyönlü fəaliyyət pilləsində Abuzər müəllimin
başçılıq etdiyi fakültə keçmiş İttifaqın analoji fakültələri
arasında ən nüfuzlu fakültələrindən birinə çevrilmişdir.
Bunu müxtəlif vaxtlarda ADU-nun Kitabxanaçılıq
fakültəsində olmuş keçmiş İttifaqın kitabxanaçılıq və
bibliografya sahəsinin görkəmli alimləri də təsdiq etmişlər.

Həç də sirr deyildir ki, onlar üçün xoşbəxt, cəmiyyət
üçün isə bədbəxt təsadüf nəticəsində xidməti pilləkənin
yüksək səviyyəsinə çatmış, ola bilsin ki, onların adından
dərc edilmiş məqalələrin yazılması üçün nə kitabxanaya
qədəm qoyan, nə də bir ixtisas jurnalının səhifəsini açan
subyektlər kitabxanaçılıq ixtisasının guya universitetə layiq
olmaması kimi nadan ideyalarla çıxış edəndə məhz Abuzər
müəllimin onların bu iddialarının nə qədər yanlış olduğunu
və ölkənin ali təhsilinə nə qədər zərər gətirdiyini sübut
etmişdir.

Ölkəmizin öz dövlət müstəqilliyini yenidən bərpa etməsindən sonra Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin beynəlxalq əlaqələrinin genişlənməsi və kitabxanaçı-bibliograf mütəxəssislərin hazırlanması sahəsində dünya təcrübəsi ilə tanışlıq Abuzər müəllimin kitabxanaçılıq-informasiya təhsilinin müasir cəmiyyətdə mövqeyi, onun qohum fəaliyyət sahələri ilə sıx bağlı olması barədə fikirlərində nə qədər haqlı olduğu, onun yanaşma tərzinin bu sahədə dünyada mövcud olan tendensiya ilə nə qədər həmahəng olduğu bir daha sübuta yetmişdir.

Abuzər müəllim bu yanaşma tərzini nəinki nəzəri baxımdan müdafiə etmiş, bunu həm də praktikada təsdiqləmişdir. Vaxtı ilə Kitabxanaçılıq fakültəsi nəzdində kitabşünaslıq və kitab ticarəti ixtisası üzrə kadr hazırlığının təşkili məhz bu ideyanın reallaşmasının təzahürü idi. Bu sahə ilə az-çox maraqlanan şəxslər yaxşı bilir ki, fakültədə belə bir ixtisaslaşmanın təşkili Abuzər müəllimin böyük əziyyəti və gərgin əməyi nəticəsində mümkün olmuşdu.

Bu sətirlərin müəllifi kitabxanaçılıq işi sahəsində dünyanın qabaqcıl ölkələrinin-Qərbi Avropa və Birləşmiş Ştatların bu sahə üzrə kadr hazırlığı sisteminin ilə tanışlığı prosesində kitabxana işi və bibliografik fəaliyyətin elmi informasiya fəaliyyəti və nəşriyyat fəaliyyətinin bu ölkələrdə cəmiyyət, pedaqoji və elmi ictimaiyyət tərəfindən sənəd informasiya təminatı ilə məşğul olan sənəd-kommunikasiya sistemlərinin tərkib hissələri kimi qəbul edilməsinin şahidi olmuşdur.

Bircə o faktı qeyd etmək kifayətdir ki, kitabxana işinə, kitabxanaçılıq təhsilinə xüsusilə böyük diqqət və qayğı göstərildiyi ABŞ-da ölkənin, demək olar ki, bütün böyük universitetlərində SLIS (School of Library And Information Sciences – Kitabxanaçılıq və İnformasiya Elmləri Məktəbi (bizim anlamda- fakültə)) və ya buna bənzər adla struktur bölmələri fəaliyyət göstərir. Bu bölmələr nəinki bu sahə üzrə magistr dərəcəli ixtisaslı kadrlar hazırlayır, həm

də bütün universitetin kitabxana şəbəkəsinin işinin təşkilində mühüm rol oynayır. SLIS -lərin fəaliyyəti ilə yaxından tanış olan şəxs kimi onu da qeyd etməyim yerinə düşər ki, bu universitetlərdə informatika məktəbləri (fakültələri) olmasına baxmayaraq, informasiya elmi və fəaliyyəti(elmi və texniki informasiya fəaliyyətinin nəzəri və praktiki aspektlərinə dair ixtisasına) informatikadan fərqli elm və ixtisas sahəsi kimi qəbul olunur və bu sahə üzrə magistr səviyyəli mütəxəssislər məhz SLIS-lərdə hazırlanır. Burada həm də arxivlər üçün mütəxəssislər hazırlanır ki, bu da həmin fəaliyyət sahəsinin kitabxanaçılıq işi, nəşriyyat işi, elmi-texniki-informasiya fəaliyyəti, kitab ticarəti ilə birgə sənəd-kommunikasiya sistemində daxil olan ixtisas sahəsi olması barədə Abuzər müəllimin və eləcə də, MDB-nin nüfuzlu mütəxəssislərinin mövqeyinin dünyada təqdir edilən tendensiyalara nə qədər yaxın olduğunu sübutu hesab edilə bilər. Bütün bunlar kitabxanaçılıq ixtisasının sənəd-informasiya işi, cəmiyyəti sənəd-informasiya tələbatının ödənilməsi sahəsində aparıcı fəaliyyət sahəsi olmasına, həmin ixtisasların bir fakültə çərçivəsində öyrənilməsi sahəsində Abuzər müəllimin ideyaları digər ölkələrdə aparıcı mövqedə olan yanaşma tərzilə həmahəng olduğuna, zamanın tələblərinə müvafiq olmasına daha əyani misaldır.

Abuzər müəllimin respublikamızda nəinki kitabxanaçılıq təhsili sahəsində, eləcə də ümumi ali təhsil sahəsində zəngin təcrübəsi bu sahənin mütəxəssislərinin tez-tez onun universitet təhsilinin təşkilinin ayrı-ayrı sualları ilə əlaqədar ona müraciət etməsinə səbəb olur.

Abuzər müəllim təhsil sahəsi üzrə bir çox normativ sənədlərin, təlim-təhsil sahəsi üzrə bir çox normativ sənədlərin, təlimatların və respublika qanunlarının işlənilməsində öz bilik və təcrübəsini əsirgəməmiş, bu sahənin zamanın tələblərinə, millətimizin inkişafının prioritet istiqamətlərinə maksimum dərəcədə uyğun olması üçün əlindən gələni etmişdir. Onun Azərbaycana Respublikasının

Təhsil haqqında Qanunun, Kitabxana işi haqqında Qanununun mükəmməl bir qanunvericilik sənədi kimi araya-
ərsəyə gəlməsində sərf etdiyi əməyi hər təhsil xadimi,
kitabxana mütəxəssisi yaxşı bilir. Abuzər müəllim respub-
likamızda təhsil standartlarının, daha konkret desək,
kitabxanaçılıq ixtisası üzrə kadr hazırlığı üçün standartın
yaradılmasında da böyük əmək sərf etmişdir.

Abuzər müəllimin öz sahəsində keçmiş SSRİ, indi isə
MDB məkanında nə qədər nüfuz sahibi olması danılmaz bir
faktdır. Bu ölkələrin hansına gedirsən get, harada olursan ol
və əgər orada kitabxanaçılıq sahəsində hər hansı bir
mütəxəssislə görüşsən, o şəxs səndən mütləq Abuzər müəlli-
mi soruşacaq, ona salamlarını söyləməyi xahiş edəcək. Heç
də təsadüfi deyildir ki, bu ölkələrin aparıcı kitabxanaların
fondunda Abuzər müəllimin əsərləri mütləq təmsil olunur.
Bu sözləri dünyanın ən zəngin kitabxanalarından olan
Rusiya Dövlət Kitabxanası və Milli Kitabxanası barəsində
də söyləmək mümkündür.

Qeyd etməliyəm ki, Abuzər müəllimin kitablarının
dünyanın aparıcı kitabxanalarında təmsil olunmasında bu
setirlərin müəllifinin də kiçik payı var. Belə ki, ABŞ Dövlət
Departamentinin yardımı ilə həyata keçirilən tədqiqat
proqramı üzrə ABŞ-dakı İndiana Universitetinə səfərə
hazırlaşan zaman mən özümlə İndiana Universitetinə apa-
racağım Azərbaycana dair xatirə hədiyyələrinin və hədiyyə
və kitabların sırasında ilk növbədə Abuzər müəllimi kitab-
larının olması qərarına gəldim və bu fikrimi Abuzər
müəllimlə bölüşdüm. Mənim bu ideyam Abuzər müəllim
tərəfindən bəyənilməyə və hörmətli professorumuz özünün bir
sıra dərslər və monoqrafiyalarını mənə təqdim etdi. Bu ki-
tablardan əlavə mən fakültəmizdən özümlə prof. X.İ.İsmay-
yilovun, prof. Z.H.Əyevin, mərhum dosent T.F.Quliyevin
əsərlərini də özümlə götürdüm.

İndiana Universitetində tədqiqata başladığımdan az
bir müddət sonra Universitetin Kitabxanaçılıq və Informa-

siya Elmləri Məktəbinin dekani prof. Blez Kroninlə
görüşüm oldu və mən ona respublikamız, Bakı Dövlət
Universiteti və təbii ki, Kitabxanaçılıq- informasiya fakül-
təsi, onun kadr potensialı, professor-müəllim kollektivi
barədə ətraflı məlumatlar verdim. Azərbaycanda kitabxa-
naçılıq təhsili sahəsində görülmüş işlər amerikalı həmkarı-
mızın marağına səbəb oldu. Görüşün sonunda mən prof.
Kroninə xatirə hədiyyələri və apardığım kitabları təqdim
etdim ki, o həmin kitab və hədiyyələri minnətdarlıqla qəbul
etdim.

Bundan bir neçə gün keçməmiş mən həmin kitabları
Universitetin Kitabxanaçılıq və İnformasiya Elmləri Mək-
təbinin kitabxanaçısının iş masası üzərində gördüm. Orada
mənə bildirdilər ki, Universitetdə formalaşmış ənənəyə
əsasən professorlar onlara bağışlanmış kitabları bir qayda
olaraq Universitet kitabxanasına təqdim edirlər ki, bu
kitablardan hamı bəhrələnmə bilsin, kitab cəmiyyətə,
universitetə maksimum fayda gətirsin. Orada mənə
bildirdilər ki, bir neçə gündən sonra mənim hədiyyə etdiyim
kitablar işlənəcək və elektron kataloqa daxil ediləcək.
Həqiqətən də, həftəni sonunda mən universitetin kitabxa-
nasının elektron kataloqunu açarkən mən Abuzər müəlli-
min kitablarının və eləcə də fakültəmizin digər əməkdaş-
larının kitabdarının artıq burada təmsil olunduğunu
gördüm.

Bundan əvvəl də elektron kataloqlardan istifadə etmiş
şəxs kimi mən deyə bilərəm ki, bu kitablar Abuzər
müəllimin dünya elektron bibliografik informasiya məka-
nında təmsil olunmuş ilk kitablarıdır və bu işdə mənim də
əməyimin olmasına görə fəxr edərim. İndi isə mən ona görə
sevinirəm ki, məhz Abuzər müəllimin təşəbbüsü ilə
yaradılmış Kitabxanaların kompüterləşməsi laboratoriyası
elektron kataloq yaradaraq Azərbaycan kitablarının dünya
elektron bibliografik informasiya məkanına daxil olması
sahəsində böyük işlər görürlər.

Abuzər müəllimin haqqında çox danışmaq, onun zəngin, hertərəfli fəaliyyəti barədə çox şey söyləmək olar. Lakin ən başlıcası odur ki, Abuzər müəllimin fəaliyyətinin bütün məqamları, onun bütün təşəbbüs və ideyaları ancaq bir istiqamətə-ölkəmizdə kitabxana işinin elmin, universitet təhsilinin inkişafına yönəlmişdir. Mən arzu edərdim ki, Abuzər müəllimin bu nəcib fəaliyyəti bundan sonra da belə məhsuldar şəkildə davam etsin və bunun üçün vacib şərt olan can sağlığı ondan əskik olmasın.